

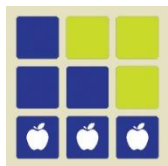
Latviešu izteicienu skaidrojumi vieglajā valodā

Sastādītājas
Vineta Bite un Gunta Bite

UDK 821.174-84
La805

Grāmatas teksti sagatavoti vieglās valodas 3. līmenī.

Grāmatas tekstus pārbaudīt palīdzēja ukrainietes Julija Kramarenko, Olena Kudina, Margarita Černaia, Tetiana Bondarenko, Natalia Kutsenko un Tetiana Soloviova.

Vieglās valodas redaktore Irīna Meļņika
Vāka un maketa dizaina autore Gunta Bite
Vāka ilustrācijas veidotas ar mākslīgā intelekta palīdzību

© Latvijas Neredzīgo bibliotēka, makets, izdevums, 2026

Izdevējs: Latvijas Neredzīgo bibliotēka, Juglas iela 14B, Rīga, LV-1024

ISBN 978-9934-9254-6-7

Par grāmatu

Šī grāmata skaidro izteicienus.

Izteiciens ir īsi pateikta doma.

Vārdiem izteicienos ir cita nozīme nekā parasti.

Vienam izteicienam var būt dažādas nozīmes.

Tāpēc izteicienus var būt grūti saprast.

Cilvēki izteicienus bieži lieto sarunās.

Arī grāmatās ir daudz izteicienu.

Izteicienu nozīmi var iemācīties.

Šī grāmata palīdzēs to izdarīt.

Grāmatā ir 50 latviešu valodas izteicieni.
Tie sakārtoti pēc alfabēta.
Katrs izteiciens ir savā lappusē.
Lappusē ir dzeltens, zaļš un zils laukums.

Dzeltenajā laukumā ir **izteiciens**.

Zaļajā laukumā ir **skaidrojums**.

Zilajā laukumā ir 2 **piemēri**:

- kā izteicienu lieto teikumā,
- ko izteiciens nozīmē.

Izteiciens ar vairākām nozīmēm atzīmēts ar zīmi:

Vairākas
nozīmes

Izteiciens

Aci pret aci

Skaidrojums

Tikties vai runāt vienam ar otru divatā.

Piemēri

“Tev ar Jāni jārunā **aci pret aci**.”

“Tev ar Jāni jārunā **divatā**.”

Izteiciens

Aizliegtais auglis

Skaidrojums

Kad nedrīkst, bet ļoti gribas.

Piemēri

“Saldumi man ir **aizliegtais auglis**.”

“Saldumus es ēst **nedrīkstu**.”

Izteiciens

Atvērt acis

Skaidrojums

Saprast, kas notiek patiesībā.

Piemēri

“Šis gadījums man **atvēra acis.**”

“Pēc šī gadījuma es **sapratu,**
kas notiek patiesībā.”

Izteiciens

Atvērt sirdi

Skaidrojums

Godīgi pastāstīt par savām domām
vai jūtām.

Piemēri

“**Atver sirdi** savam draugam!”

“**Godīgi pastāsti** draugam **par savām jūtām!**”

Izteiciens

Bieza āda

Skaidrojums

Cilvēks, kurš:

- ir mierīgs visās dzīves situācijās;
- mierīgi, bez aizvainojuma uztver citu cilvēku teikto.

Piemēri

“Valdim ir **bieza āda**.”

“Valdis nekad **neapvainojas**.”

Izteiciens

Celt gaisa pilis

Skaidrojums

Sapņot par to, kas nevar notikt.

Piemēri

“Laura vienmēr **ceļ gaisa pilis.**”

“Laura vienmēr **sapņo par to,
kas nevar notikt.**”

Izteiciens

Cietais rieksts

Skaidrojums

Ļoti grūts uzdevums.

Piemēri

“Man tas ir **cietais rieksts**.”

“Man tas ir **ļoti grūts uzdevums**.”

Izteiciens

Dzīvo kā niere taukos

Skaidrojums

Dzīvo bagātībā.

Piemēri

“Tagad saimnieks **dzīvo kā niere taukos.**”

“Tagad saimnieks **dzīvo bagātībā.**”

Izteiciens

Galva uz pleciem

Skaidrojums

Cilvēks, kurš pats māc gudri lemt.

Piemēri

“Tev taču pašam ir galva uz pleciem!”

“Tu taču pats vari izlemt!”

Izteiciens

let kā pa sviestu

Skaidrojums

Viss labi, viegli veicas.

Piemēri

“Tālāk darbs **aizgāja kā pa sviestu.**”

“Tālāk darbs veicās **ļoti viegli.**”

Izteiciens

Iet kā pa veciem kapiem

Skaidrojums

Neveicas.
Viss sanāk slikti.

Piemēri

“Jaunajā darbā man **iet kā pa veciem kapiem.**”

“Jaunajā darbā man **neveicas.**”

Izteiciens

Izjust uz savas ādas

Skaidrojums

Izjust, piedzīvot pašam.

Piemēri

“Dzīvi nabadzībā brālis **izjuta uz savas ādas.**”

“Dzīvi nabadzībā brālis **piedzīvoja pats.**”

Izteiciens

Izsist no sliedēm

Skaidrojums

Ļoti satraukt.

Piemēri

“Sliktās ziņas viņu **izsita no sliedēm.**”

“Sliktās ziņas viņu **ļoti satrauca.**”

Izteiciens

Justies kā septītajās debesīs

Skaidrojums

Justies laimīgam.

Piemēri

“Ar Pēteri Maija **jutās kā septītajās debesīs.**”

“Ar Pēteri Maija **jutās laimīga.**”

Izteiciens

Kad pūcei aste ziedēs

Skaidrojums

Nekad.

Piemēri

“Viņš atnāks, **kad pūcei aste ziedēs.**”

“Viņš **nekad** nenāks.”

Izteiciens

Kā bez rokām

Vairākas
nozīmes

1. skaidrojums

Ļoti vajadzīgs.

Piemēri

“Bez telefona es esmu **kā bez rokām**.”

“Telefons man ir **ļoti vajadzīgs**.”

Izteiciens

Kā bez rokām

Vairākas
nozīmes

2. skaidrojums

Cilvēks, kurš ir neveikls
vai kuram kaut kas slikti sanāk.

Piemēri

“Tētis virtuvē bija **kā bez rokām.**”

“Tētis virtuvē bija **neveikls.**”

Izteiciens

Kā naglai uz galvas

Skaidrojums

Pateikt precīzi.

Pateikt pašu svarīgāko.

Piemēri

“Tavi vārdi vienmēr ir **kā naglai uz galvas.**”

“Tu vienmēr māki pateikt **precīzi.**”

Izteiciens

Kā suns asti nolaidis

Skaidrojums

Zaudējis drosmi vai cerību.
Nokaunējies.

Piemēri

“Zaudētājs aizgāja kā suns asti nolaidis.”

“Zaudētājs aizgāja nokaunējies.”

Izteiciens

Kost pirkstos

Skaidrojums

Nožēlot.

Piemēri

“Vēlāk tu **kodīsi pirkstos.**”

“Vēlāk tu **nožēlosi.**”

Izteiciens

Likt aiz auss

Skaidrojums

Atcerēties.

Piemēri

“Manus padomus vienmēr **liec aiz auss!**”

“Manus padomus vienmēr **atceries!**”

Izteiciens

Mati ceļas stāvus

Skaidrojums

Ja kādam ir lielas bailes.

Piemēri

“No jocīgās skaņas man
mati cēlās stāvus.”

“No jocīgās skaņas man bija **ļoti bail.**”

Izteiciens

Mest plinti krūmos

Par “plinti” agrāk sauca šauteni.

Skaidrojums

Padoties.

Piemēri

“Mārtiņš nedomāja **mest plinti krūmos.**”

“Mārtiņš nedomāja **padoties.**”

Izteiciens

Mēms kā zivs

Skaidrojums

Neteikt noslēpumu citiem.
Klusēt.

Piemēri

“Es būšu **mēms kā zivs**.”

“Es **neteikšu** citiem.”

Izteiciens

Nav pirmo reizi ar pīpi uz jumta

Skaidrojums

Cilvēks, kurš labi prot savu darbu.
Cilvēks ar pieredzi.

Piemēri

“Jaunais elektriķis **nav pirmo reizi ar pīpi uz jumta.**”

“Jaunajam elektriķim **ir pieredze.**”

Izteiciens

Nav uz mutes kritis

Skaidrojums

Cilvēks, kuram vienmēr uz visu ir atbilde.

Piemēri

“Kaimiņš **nav uz mutes kritis.**”

“Kaimiņam **vienmēr uz visu ir atbilde.**”

Izteiciens

Nejusties savā ādā

Skaidrojums

Justies slikti, neērti.

Piemēri

“Uz skatuves es **nejūtos savā ādā.**”

“Uz skatuves es **jūtos slikti.**”

Izteiciens

Neņem galvā

Skaidrojums

Nepievērst uzmanību.
Ignorēt.

Piemēri

“**Neņem galvā** māsas teiktos vārdus!”

“**Nepievērs uzmanību** māsas teiktajiem vārdiem!”

Izteiciens

Nest augļus

Skaidrojums

Dot labu rezultātu.

Piemēri

“Šis darbs **nes augļus.**”

“Šis darbs **dod labu rezultātu.**”

Izteiciens

No mušas izpūst ziloni

Skaidrojums

Uztraukties par sīkumiem.

Piemēri

“Tu atkal **no mušas izpūt ziloni.**”

“Tu atkal **uztraucies par sīkumiem.**”

Izteiciens

Ņemt kājas pār pleciem

Skaidrojums

Ātri bēgt.
Ātri skriet prom.

Piemēri

“Zaķis **ņēma** kājas pār pleciem.”

“Zaķis **ātri bēga**.”

Izteiciens

Palaist vējā

Skaidrojums

Pazaudēt.

Piemēri

“Viņš **palaida vējā** visu savu naudu.”

“Viņš **pazaudēja** visu savu naudu.”

Izteiciens

Pa galvu pa kaklu

Skaidrojums

Lielā steigā.

Piemēri

“Viņš skrēja uz autobusu **pa galvu pa kaklu.**”

“Viņš skrēja uz autobusu **lielā steigā.**”

Izteiciens

Par skaistām acīm

Skaidrojums

Saņemt bez maksas.

Piemēri

“Viņš to iedeva man **par skaistām acīm.**”

“Viņš to iedeva man **bez maksas.**”

Izteiciens

Pūst pīlītes

Skaidrojums

Melot.

Piemēri

“Beidz **pūst pīlītes!**”

“Beidz **melot!**”

Izteiciens

Raudāt krokodila asaras

Skaidrojums

Izlikties, ka nožēlo.

Piemēri

“Par izdarīto viņa **raudāja krokodila asaras.**”

“Viņa **izlikās, ka nožēlo** izdarīto.”

Izteiciens

Savilkt galus kopā

Skaidrojums

Maz naudas.

Piemēri

“Ģimenei ir grūti **savilkt galus kopā.**”

“Ģimenei ir **maz naudas.**”

Izteiciens

Savilkt jostu ciešāk

Skaidrojums

Taupīt.

Piemēri

“Drīz mums vajadzēs **savilkt jostu ciešāk.**”

“Drīz mums vajadzēs **sākt taupīt.**”

Izteiciens

Sist pa kabatu

Skaidrojums

Ļoti dārgi.

Piemēri

“Pusdienas restorānā **sit pa kabatu.**”

“Pusdienas restorānā ir **ļoti dārgas.**”

Izteiciens

Skatīties no augšas

Skaidrojums

Justies daudz svarīgākam, vērtīgākam par citiem cilvēkiem.

Piemēri

“Priekšnieks uz darbiniekiem
skatījās no augšas.”

“Priekšnieks **jūtās daudz svarīgāks**
par darbiniekiem.”

Izteiciens

Skudriņas skrien pa muguru

Skaidrojums

Just bailes vai satraukumu.

Piemēri

“Pirms svarīga eksāmena man vienmēr **skudriņas skrien pa muguru.**”

“Pirms svarīga eksāmena es vienmēr **jūtu satraukumu.**”

Izteiciens

Spēlētis ar uguni

Skaidrojums

Riskēt.

Piemēri

“Tu vienmēr spēlējies ar uguni.”

“Tu vienmēr riskē.”

Izteiciens

Turēt īkšķi

Skaidrojums

Vēlēt veiksmi.
Atbalstīt.

Piemēri

“Es **turēšu īkšķi** par tevi.”

“Es **vēlu** tev **veiksmi**.”

Izteiciens

Turēt mēli aiz zobiem

Skaidrojums

Klusēt.

Piemēri

“Padomju laikos par daudz ko vajadzēja
turēt mēli aiz zobiem!”

“Padomju laikos par daudz ko vajadzēja
klusēt!”

Izteiciens

Turēt roku uz pulsa

Skaidrojums

Zināt, kas notiek.

Piemēri

“Valdis vienmēr tur roku uz pulsa.”

“Valdis vienmēr zina, kas notiek.”

Izteiciens

Turēt vārdu

Skaidrojums

Pildīt solījumu.

Piemēri

“Brālis vienmēr turēja vārdu.”

“Brālis vienmēr pildīja solījumu.”

Izteiciens

Vētra ūdens glāzē

Skaidrojums

Satraukties par sīkumiem.

Piemēri

“Tu tagad taisi **vētru ūdens glāzē!**”

“Tu tagad **satraucies par sīkumiem!**”

Izteiciens

Zaudēt galvu

Skaidrojums

Zaudēt spēju domāt mierīgi.

Piemēri

“Mīlestības dēļ tu **zaudē galvu**.”

“Mīlestības dēļ tu **nespēj domāt mierīgi**.”

Izteiciens

Zelta cilvēks

Skaidrojums

Ļoti labs cilvēks.

Piemēri

“Tu esi **zelta cilvēks.**”

“Tu esi **ļoti labs cilvēks.**”

Izteiciens

Zelta rokas

Skaidrojums

Prot savu darbu.

Piemēri

“Meistaram ir **zelta rokas**.”

“Meistars **prot savu darbu**.”

Izteiciens

Zem četrām acīm

Skaidrojums

Tikties vai runāt vienam ar otru,
lai citi nedzird.

Tikties vai runāt divatā.

Piemēri

“Ejam parunāt **zem četrām acīm!**”

“Ejam parunāt **divatā, lai citi nedzird!**”